

Време, 927, 9.октобар 2008.

Колективни портрет – Ђорђе Вукадиновић и Слободан Антонић

Да су рођени на неком другом месту, Ђорђе Вукадиновић и Слободан Антонић вероватно би били научници познати малом броју људи. У Србији, међутим, ствари су се тако наместиле да се на прсте једне руке могу пребројати седмице у којима овај политичко-аналитичарски тандем није био озбиљан кандидат за рубрику типа "Личност недеље". Бурне полемике, прејакe речи, чудне стилске фигуре, мини скандали и све остало што је карактеристично за Вукадиновића и Антонића, учинили су да за њих зна свако кога иоле занима политика, а да их је видео свако ко поседује ТВ пријемник.

Различите су теорије о тајни њиховог успеха или славе. Различите су процене њиховог стварног политичког утицаја. Различита су и тумачења о томе шта они заправо заступају. Једино око чега нема већег спора јесте да су Ђорђе Вукадиновић и Слободан Антонић сами по себи тема и да је оно што они напишу или изговоре, као и оно што о њима напишу или изговоре други, често најбоља (и исто тако често, прилично болна) слика Србије данас и најбољи показатељ колико је овде висок зид између идеолошки супротстављених страна.

БИОГРАФИЈЕ, ЗВАНИЧНО: Ђорђе Вукадиновић рођен је 1962. године, дипломирао је на београдском Филозофском факултету 1987. и до 1990. предавао филозофију и логику у Карловачкој гимназији. Од тада ради на Филозофском факултету, где предаје Увод у теорију друштва и Филозофију политике. Објавио је више књига, више десетина стручних чланака, а као политички аналитичар редовни је колумниста "Политике", НИН-а и коментатор РТС-а. Слободан Антонић рођен је 1959, дипломирао је и магистрирао на Факултету политичких наука, а докторирао на одељењу за социологију Филозофског факултета, где је данас професор. Објавио је више књига и редовни је колумниста "Политике" и магазина "Печат". Место где се званично сусрећу ове две биографије јесте Институт за политичке студије где су обојица били у редакцији часописа "Српска политичка мисао".

Крајем 1997, долазе у сукоб с директором Института Живојином Ђурићем и стварају часопис "Нова српска политичка мисао", који у почетку излази у оквиру и уз финансијску помоћ "Времена" (чињеница коју ретко помињу). Приликом представљања првог издања НСПМ, 26. децембра 1997, Антонић је истакао како је у питању часопис који "у овом

тренутку има политички карактер, а много мање научни допринос", односно едиција чије је издавање "симбол отпора репресији". Временом, НСПМ постаје "фирма за себе" и, независно од става чаршије према овом или оном имену које се ту појављује, драгоцен архива за сваког ко се бави политиком или медијима. Што се тиче Ђорђа Вукадиновића као главног уредника и Слободана Антонића као члана уредништва НСПМ, они су све чешће питани за мишљење, све чешће заступљени у медијима, а околности су им у том смислу ишле наруку. У време краја Милошевићевог режима, јавна сцена није обиловала политичким аналитичарима, па је овај тандем био занимљиво освежење.

Праву хиперпродукцију омогућила су им ипак дешавања после политичких промена, што је на неки начин признао и сам Антонић, у интервјуу за "Блиц њуз" у јуну 2003: "До 5. октобра, постојали су социолози, политиколози, професори, новинари... Од тада постоје само политички аналитичари. Они су изгледа део система – политичари нешто ураде, политички аналитичари прокоментаришу, новине то објаве и све лепо функционише у нашој демократији." Остаје ту, наравно, питање зашто су баш њих двојица персонификација политичких аналитичара, зашто су баш њих двојицу медији толико "гурали" и зашто се баш око њих двојице диже толика бука. Одговор је комплексан и зависи од "дубине" тумачења, али је чак и из овлашног погледа на њихове анализе јасно да, за разлику од већине својих колега, ни Вукадиновић ни Антонић нису чекали да "политичари нешто ураде", па да они то онда прокоментаришу. Напротив. Полемике у којима су учествовали и дебате које су изазивали биле су политички догађај за себе.

МИСИОНАРИ И ГЛАВНИ БАЦА: У том смислу, вероватно је пресудан био текст "Мисионарска интелигенција у данашњој Србији" који је Слободан Антонић објавио у "Времену" 5. фебруара 2003. Антонићеве идеолошки непријатељи који су до тада били помињани само између редова, сада су јасно именовани (углавном је то била екипа окупљена у "Пешчанику", "Данасу", "Републици", "Хелсиншкој повељи" и "Времену"); тумачење њихових ставова било је детаљно образложено и описано, а читава ствар сводила се на тезу да један део овдашње интелигенције сматра да је "народ у Србији, у суштини, примитиван, антимодеран и неевропски" и "болестан од национализма". По Антонићевом мишљењу, припадници те (мисионарске) интелигенције незадовољни су када "домородачко становништво" не прихвата њихове идеје и због тога "доживљавају врсту личног удара, слома": "Огорчени су на околину, презиру је, и на крају замрзе читаву заједницу. Живот завршавају сталним, заморним и сасвим неплодним ружењем људи из свог народа (краја, града...), или чак отвореним призивањем окупације 'цивилизованих странаца'." Подугачки Антонићев текст изазвао је вишенедељну дебату у "Времену", али су се и у другим медијима огласили како они који су директно прозвани и именовани тако и они који су сматрали да је таква прозивка нерпимерена демократском друштву. Антонић им није остајао дужан, па је опет у неколико текстова до у детаље разматрао шта је, каква је и коме служи "мисионарска интелигенција". У делу јавности који "нагиње лево", Антонић је врло брзо био оквалификован као "салонски фашиста", што га опет није спречило да настави у истом тону, уз све маштовитије стилске фигуре: Теофила Панчића је, рецимо, упоредио с "Лукавим, од кога се у Оченашу молимо да нас Господ избави" ("Печат"), а РТВ Б92 са "дражесним Палчићем" који је "мутирао у

једноумног људождера Киклопа" ("Политика").

Антонић је у почетку повремено објашњавао страст према проблему "мисионарске интелигенције": "Навикнут да и на најмањи Милошевићев прекршај демократске процедуре, и на најмање кршење људских права, ударим на сва звона, сада је ваљда требало да ћутим и немо посматрам како се од скупштине прави лакрдија, од јавности служавка, од државе алајбегова слама... И да се тешим објашњењем како је све то неопходно јер се 'заостало' и 'деформисано' друштво као што је српско једино на тај начин може модернизовати. Ма хајте, молим вас!" ("Зашто их посматрам", НИН, 4. новембар 2003). Ускоро, међутим, та страст се некако већ подразумевала и раније прозивани непријатељи постали су вечита тема – поменути су чак и када је после митинга 21. фебруара 2008. отворена прича о тинејџеркама које су крале парфеме и патике: "Ако мислимо да су фирмиране патике толика вредност, да су брендирани парфеме толика вредност, да су четвртасте флаше са пићем толика вредност, онда наше место и није на митингу 'Косово је Србија'. Онда је наше место на митингу 'ЕУ нема алтернативу' или каквом већ сличном 'ЕУ-смрт' митингу" ("Политика", 28. фебруар 2008).

Осим сад већ пословичне борбе против НВО сектора и проевропски оријентисаних медија и појединаца, Антонићев опус карактеристичан је и по већ поменутиим стилским фигурама. У тексту "Једног дана", објављеном у редовној колумни у "Политици", Антонић 2007. пише: "Неко је већ отмицу Косова упоредио са силовањем. Силеције су велике и јаке, несрећна девојка би још могла добити и батине ако се буде превише опирала и можда је стварно боље да се много не брани. (...) А шта тек да кажем о онима који на све то добацују несрећници: 'Ма дај, сестро, немој да си конзервативна, момци ти само чине услугу, ти треба да си модерна, да уживаш у сексу, а нарочито треба да уживаш када се на теби испружи Главни Баца, е онда нарочито мораш да дахћеш, стењеш и узвикујеш – То! То! Још! Још.' Да, Главни Баца баш воли да је велики љубавник. Али, Србијо мила, ипак не мораш због њега глумити. Слободно плачи. И, најважније је да их све запамтиш. И оне који су се по теби ређали и оне који су навијали и добацивали. Јер, једнога дана... Да, да. Једнога дана."

ЦА ИЛИ БУ: Пошто их обично перципирају као тандем, Ђорђе Вукадиновић је у неким полемикама понекад страдао и као "коллатерална штета" Антонићевих иступа – његов тон обично је био смиренији, анализе хладнокрвније, а дуго се уздржавао и од песничких слика. Међутим, то никако не значи да се Вукадиновић у свом опусу није бавио истим темама и да су му се ставови много разликовали од Антонићевих – анализа "мисионара", одбрана националних интереса, евроскептичност (или отворено одупирање идеји ЕУ), одупирање "брзим" политичким решењима,... све то било је и на његовом дневном реду. У тексту "Арогантни мисионари и несхваћене месије" Вукадиновић још 2002. горепоменуते интелектуалце помиње чак и у контексту растућег национализма: "...Да су они били мање бахати, насилни и лицемерни, можда би и националистичке реакције биле мање жестоке, ретроградне и насилне." Иако су и овакве оцене биле дочекиване на нож, прави одијум "лево" оријентисаних кругова према Вукадиновићу настаје после убиства Зорана Ђинђића – до тада тек у шали називан "независним ДСС аналитичарем", Вукадиновић у тексту "Први месец постђинђићевске ере" објављеном у априлу 2003. заправо изговара све оно о чему су увелико, али само између редова, причали

дотадашњи Ћинђићеви противници. Из подугачког текста медији су обично извлачили оно што им је у одређеном тренутку одговарало, али искушењу је било заиста тешко одолети. У анализи могућих разлога за атентат, политичким последицама и ванредном стању, он, на пример, пише: "Стога би се стратеги Д(О)С-ове кампање морали озбиљно замислити над чињеницом да, практично, од времена Тита и Чаушескуа на овом простору није виђена безочнија (једно)партијска ТВ пропаганда, са нескривеним елементима култа личности, у погледу којих је, треба рећи, церемонија опроштаја од Зорана Ћинђића више наликовала сахрани Ким Ил Сунга него Џона Кенедија." Ништа блажи Вукадиновић није био ни у портретисању убијеног премијера: "За једног филозофа и високог интелектуалца, лично је упознао превише ДБ службеника, кумова, донова и краљева балканског бизниса. Из ових или оних мотива, предубоко је загазио у Милошевићеву политичко-криминалну мочвару – и она га је прогутала." Вукадиновић је касније, у полемици с режисером Александром Мандићем, истакао да се само у "једној јединој" реченици бавио Ћинђићевом сахрани, да се текст бавио другим стварима и да он и даље стоји при тамо наведеним тезама: "Да, Ћинђићево убиство је искориштено за скандалозно и масивно кршење људских и политичких права у Србији, и само је чудо – тачније, сукоби унутар ДОС-а и све јачи притисак међународних фактора и хуманитарних организација – спречило да се ствар изроди у трајну суспензију правног и политичког поретка. Да, подршка коју је цвет дојучерашње критичке интелигенције, независних медија и невладиних организација пружио овој суспензији и злоупотребама заиста сведочи о, барем, њиховој политичкој и моралној незрелости, ако не и нечему много горем. И да, чињеница да су у тим данима, на чувеним брифинзима у Влади, као и изјавама бројних министара и потпредседника, новинари посебно упозоравани да 'нипошто не објављују изјаве којекаквих политичких аналитичара', држим за највећу могућу похвалу незахвалној струци којој и сам једним делом припадам. А у неумесном прекору господина Мандића новинарима и уредницима што, ето, небудно пуштају у новине овај штеточински сој, препознајем нескривени жал за тим славним 'Временом Сабље'." (НИН)

Без обзира на то што је Вукадиновић у озбиљним медијима озбиљно анализирао све важније политичке догађаје у последњих неколико година, чини се да је, као и у случају Антонића, публика (бар она утицајнија, она на јавној сцени) пре свега реаговала на јаке речи и јаке, понекад "на мишиће" конструисане тезе којих је временом било све више. У тексту "Слатка мала окупација", који је објављен у "Политици" 13. фебруара 2007, а потом изазвао бурне реакције, Вукадиновић пише: "Имам пријатеља који у својој соби још увек чува малу америчку заставицу којом је намеравао да маше приликом уласка америчких трупа у Београд 1999. (...) Можемо се спорити око тога да ли је овај политички кроки више комичан или жалостан. Али се у сваком случају озбиљно треба замислити над чињеницом да неуобичајено велики број српске образоване популације у доби између двадесет и четрдесет пет година има сличне ставове и гаји готово патолошку одбојност према својој земљи и мржњу према свему што носи српски национални предзнак."

Ипак, за разлику од Антонића, јаке речи и јаке стилске фигуре Вукадиновића нису "повукле" толико да заборави шта му је заправо посао. Примера ради, пред председничке изборе, 3. јануара 2008, у НИН-у је, уз сликовит приказ, дао и потпуно

тачну прогнозу онога што ће се на политичкој сцени дешавати током године: "Попут џиновских континенталних плоча, српски политички блокови су се приближили и прете да здробе све оно што се налази између њих. А између је Коштуница са својим пропуштеним шансама и својим помало дезоријентисаним народњацима. (...) Коштуница би требало да има на уму судбину Добрице Ћосића који је, нашавши се у донекле сличном положају крајем 1992, дуго лавирао између ДОС-а и Милошевића, избегавао да се дефинитивно и јасно определи, и тако – будући без снаге да наметне свој сопствени курс – неславно завршио политичку каријеру недуго после Панићевог пораза."

НЕ, ГОСПОДО: Колико год били појединачно ефектни, Вукадиновић и Антонић највише узбуркавају духове када "пишу у четири руке", тј. када имају заједничке наступе. Најпознатија ситуација тог типа на сајту НСПМ-а означена је као "Полемика о патриотизму" и као "Напад Небојше Крстића на аналитичаре". Полемика је почела у марту 2007, врхунац досегла у фебруару 2008, а протегла се и на следеће месеце. Кренуло је с патриотизмом: "Слободан Антонић и Ђорђе Вукадиновић, пишући своје колумне у 'Политици', крену од аксиома да су Коштуница и влада тврди родољуби, а да су Тадић и његово оркужење меки, и у погледу свог патриотизма прилично сумњиви. Ово своје полазиште увију у фину обланду, а онда извлаче закључке...", написао је саветник председника Небојша Крстић у марту 2007. Уједињеним снагама, у тексту "Љути кабинети", Вукадиновић и Антонић му, између осталог, отписују: "Из тих наших указивања, међутим, не произилази да мислимо како је ДС непатриотска странка. Тако нешто никада нисмо нити изrekli, нити написали. А поготово то није некакав наш 'аксиом', како нам пребацује г. Крстић. Ми само говоримо о разликама у схватањима и деловању које постоје између странака и политичара. Из тих разлика, уосталом, и састоји се политика, а задатак политичког аналитичара је да на њих укаже. Узгред речено, ми уопште не мислимо да било ко има тапију на патриотизам. Нема је априори ни Коштуница, баш као ни радикали или социјалисти. Али то исто, на пример, важи и за Европу или реформе, па се опет од тога непрестано покушава направити ексклузивни посед једне политике, једне странке или једне личности." Крстић им, наравно, одмах одговара, а читава ствар прерасла је у вишенедељну дебату и причу о томе ко је коме и у ком контексту рекао да је "имбецил", а ко коме да је "морална наказа". Суштинско питање – о узрочно последичној вези између патриотизма и става о Косову – брзо је заборављено, а тај део полемике остао је упамћен само као почетак отвореног рата између аналитичарског тандема и Тадићевог штаба.

Због тога, нико се није чудио када је у фебруару 2008, у напетом периоду председничких избора, рат настављен сличним средствима. Овај пут, тема је била предизборна кампања: Крстић је Вукадиновића и Антонића оптужио да припадају "произвођачима колективног заборав", Антонић Крстића да живи у "лажном" и "фантастичном" свету, а све се завршило престанком Крстићевих колумни у "Политици" и силним незваничним анализама о томе ко је у праву, ко је на чијој страни и шта (не) би требало да се појављује у новинама.

Нажалост, много мање пажње изазвао је заједнички наступ у одбрани Нове српске политичке мисли. У тексту "Невладине перјанице против НСПМ", објављеном 1. септембра 2006. Вукадиновић и Антонић реагују на наводно вишемесечне нападе

"громада НВО сектора какве су Пешчаник, Република, Хелсиншка повеља, Басарина Земља и, наравно, легендарни Петар Луковић" и у прилично обимном тексту износе шта им се замера, шта је права истина и какви су заправо они сами и НСПМ. Говори се ту о разним занимљивим стварима, новцу на пример: "Хајде да упоредимо фондове којима располажу управо оне НВО из којих стижу највећи напади на нас, са фондом који има НСПМ. Видело би се, сасвим лепо, да је сразмера нашег и фондова оних НВО које сада јуришају на НСПМ отприлике једна сразмери војних и материјалних капацитета Србије и земаља НАТО-а, у рату 1999. Ето то је права слика ствари – силеџијски напад богатих и моћних на некога ко 'квари' глобалистичку идеологију и 'вечни мир' роба и господара." Говори се и о политичким ставовима: "Не, господо, иако не разумемо и не подржавамо многе његове потезе, Коштуница није 'клерофашиста' и 'председник најгоре владе у српској историји'. И не, Тадић није 'усташа', 'Коштуница са лаптопом', или 'плиткоумни лепотан забринут за озонску рупу и мир у свету'. И не, Николић није 'фашиста', нити 'српски гробар' и 'кандидат за главног кољача'. Када се трудимо да будемо објективни, ми тиме не навијамо за поједине политичаре, већ за Србију, за демократију и за универзалне вредности." Уз истицање да "ми не падамо ничице пред идолом нације", да "ми никога не служимо" и "никога не мрзимо", Вукадиновић и Антонић закључују да борба мора да се настави: "И без обзира што лично не волимо свађе, и немамо ни времена ни воље за чаршијска препуцавања и 'интелектуалне полемике', ми ову борбу, нажалост, просто нисмо могли избећи и не смемо је изгубити! То би био крај. Не крај 'Нове српске политичке мисли' – то би, очигледно, био крај овог једног 'необразованог, примитивног, манијакалног', или како ви још кажете – 'одвратног, одвратног' народа."

Иако по природи ствари политички аналитичари не би требало да изазивају емоције попут оних које изазива овај или онај политичар, Вукадиновић и Антонић, захваљујући свему горенаведеном и силним страницама које на овом месту не могу ни да се препричају, у томе већ годинама успевају. У држави која је толико идеолошки подељена као Србија, то је донекле и разумљиво: емотивност се овде подразумева, а свако ко другачије мисли сматра се вредним вербалног одстрела. Пошто исти принцип важи за аналитичаре о којима је овде реч, на оне који се с аналитичарским тандемом не слажу, као и на оне који су им истомисљеници, поставља се логично питање о томе како би требало да се посматра оно што Вукадиновић и Антонић пишу, као и оно што други о њима кажу. Да ли је, и с једне и с друге стране, у питању стварно политичка анализа или фронтални рат између идеолошки завађених страна, потпомогнут различитим страначким факторима? Без обзира на чињеницу да је "црно на бело" јасно да је више реч о овом другом, тај фронтални рат вредан је праћења – ако ништа друго, оно бар као живи доказ о "стању нације", као и о стању њених (по разним основама) сукобљених представника.